

THE IMAGE OF SHAYBANIYKHON IN "BOBURNOMA"

Sobirov Jamshidbek Zokirjon o'g'li¹

¹ Andijan State University, Faculty of History, 2nd year student

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5034406>

ARTICLE INFO

Received: 15th June 2021

Accepted: 20th June 2021

Online: 25th June 2021

KEY WORDS

Baburnama, the image of Shaibanikhan, historical events, Zahiriddin Muhammad Babur, life and battle.

ABSTRACT

Although Zahiriddin Muhammad Babur wrote many works in his controversial, complex and short life (1483-1530), not all of them have reached us. The most important and largest of Babur's creative legacy is the history of the peoples of Central Asia, Afghanistan, India and Iran. Boburnoma is a vivid example of the language. In this article, the image of Shaybanikhan is interpreted in the work "Baburnama", as well as the historical events between Babur and Shaibanikhan are covered.

"BOBURNOMA" DA SHAYBONIYXON OBRAZI

Sobirov Jamshidbek Zokirjon o'g'li¹

¹ Andijon davlat universiteti Tarix fakulteti 2- bosqich talabasi

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 15-iyun 2021

Ma'qullandi: 20-iyun 2021

Chop etildi: 25-iyun 2021

KALIT SO'ZLAR

Boburnoma, Shayboniyxon obrazi, tarixiy voqealar, Zahiriddin Muhammad Babur, hayot va jang.

ANNOTATSIYA

Zahiriddin Muhammad Bobur o'zining qarama-qarshilikli, murakkab va qisqa hayotida (1483-1530) anchagina asarlar yozgan bo'lsada, ularning hammasi bizgacha yetib kelmagan. Boburdan qolgan ijodiy merosining eng muhim va eng yirigi O'rta Osiyo, Afg'oniston, Hindiston va Eron xalqlari tarixi geografiyasi, etnografiyasiga oid nodir va qimmatli ma'lumotlarni o'z ichiga olgan va o'sha davr o'zbek klassik adabiyotida va adabiy tilining yorqin namunasi bo'lgan "Boburnoma" asaridir. Ushbu maqolada, "Boburnoma" asarida Shayboniyxon obrazi talqin etiladi, shuningdek Bobur va Shayboniyxon o'rtasidagi ta'rixiy voqealar yoritiladi.

"Boburnoma" – o'zbek nasrining go'zal namunasi. Ungacha Yusuf xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asari muqaddimasida, Rabg'uziy ijodida nasr namunalari uchrar edi. Alisher Navoiy uni yuqori pog'onaga olib chiqdi. Biroq "Boburnoma" bu borada o'zbek nasrining o'ziga xos kashfiyoti

sifatida yuz ko'rsatdi. Bu asar mazmunining rang-barangligi, bir jahon ma'teriali o'z ichiga olganligi, til va uslubining go'zalligi bilan XVIII, ayniqsa XIX asr sharqshunos olimlarning diqqatini o'ziga totgan va uning turli qo'lyozma

nushalari izlana boshlagan va g'arb tillariga tarjima qilishga kirishilgan edi.

Asardagi markaziy obraz Boburning o'zi, albatta. Uning his tuyg'ulariga boy qalbi ko'z oldimizda yorqin jonlanadi. Ingliz tarixchisi Elfiniston " Boburnoma " va uning muallifi haqida: " Uning shaxsiy his – tuyg'ulari har qanday mubolag'adan yoki pardalashdan xoli, uslubi oddiy na mardona, shu bilan birga jonli va ifodali. O'z zamondoshlari biografiyasini, ularning qiyofalari, urf-odati, intilishlari, qiziqish va qiliqlarini ko'zguda aks etgandek ravshan tasvirlaydi. Bu jihatdan " Boburnoma " O'rta O'siyodagi yagona chinakam tarixiy tasvir namunasidir " deb yozadi.

Xonning bu Esan Davlatbegimdin uch qizi bo'ldi. Boridin ulug' Mehr Nigorxonim edikim, Sulton Abusaid mirzo ulug' o'g'li Sulton Ahmad mirzig'a qo'lub edi. Mirzodin hech o'g'ul va qiz bo'lmadi. So'ngra fatarotta Shayboniyxong'a tushub edi. Men Qobulg'a kelganda, Shohbegim bila Samarqandtin Xurosong'a kelib, Xurosondin Qobulda keldilar. Shayboniyxon Qandaxarda Nosir mirzoni qabag'onda, men Lamg'onazimati qildim. Xon mirzo va Shohbegim va Mehr Nigorbegim Badaxshong'a bordilar. Mirzoxonni Muborakshoh qal'ai Zafarg'a tilagida Abobakr Koshg'irningchopqunig'a yo'liqib, Shohbegim va Mehr Nigorxonim va jami elning ahli va ayoli asirliqqa tushub, ul zolim badkirdorning habsida dunyoyi foniyni vido qildilar.

Temuriylarning o'zaro urushlari kuchaygan kezlarda Shayboniyxon Movarounnahrni istilo qilishga kirishadi. U 1499-yil Jizzax va Samarqand orqali Qarshi va Shahrisabz gacha bosib boradi, katta o'lja bilan Dashti Qipchoqqa qaytadi. Oradan

ko'p o'tmay, katta kuch bilan Movarounnahr ga qaytgan Shayboniyxon Buxoro va Qorako'lni egallaydi (1499), Sulton Ali Mirzo kaltabinlik bilan Samarqandni Shayboniyxonga jangsiz topshiradi (1500). Biroq, shahar aholisi va zodagonlarining ma'lum qismi temuriylar hukmdorligini tiklash tarafdori edi. Ular Farg'ona hokimi Boburga maktub yo'llab, Samarqandni ishg'ol qilishga da'vat etganlar. Bobur 1500-yil kech kuzida o'z qo'shini (240 kishi) bilan Samarqandga yetib kelgach, aholi unga peshvoz chiqib, shahar darvozalarini ochib beradi.

Shayboniyxonning shahar himoyasi uchun qoldirgan 600 nafar askari qirib tashlanadi. Shayboniyxon Buxoroga chekinadi. Qisqa vaqt ichida Samarqandning barcha tumanlari, Qarshi va G'uzor shaharlarida Bobur hokimligi e'tirof etiladi. Ammo shaharda oziq-ovqat zaxiralari tugab, ocharchilik boshlangan edi. Bundan xabar topgan Shayboniyxon katta kuch to'plab, yana Samarqandga yurish boshlaydi. 1501-yil aprelda Zarafshon bo'yidagi Saripul qishlog'i yaqinida bo'lgan jangda Bobur qo'shinlari yengiladi. Bobur Samarqandga chekinadi. Shahar yana qamal qilinib, u to'rt oy davom etadi. Qamalda qolgan shahar aholisining ochlikdan tinkasi quriydi, Bobur 1501-yilning 2-yarmida noilojlikdan Samarqandni tark etib, Toshkentga, Mahmudxon huzuriga yo'l oladi.

1520-yillarda Bobur shayboniylar bilan yaxshi munosabatlarni o'rnatdi. Boburning o'zi ta'kidlaganidek, 1526-1527 yillarda Hindistonni bosib olish paytida o'zbek sarkardalari - sultonlar: Qosim Xusayn Sulton, Bihub Sulton, Tang Atmish Sulton, shuningdek G'ozipurdan Mahmudxon Nuxani, Baba Kashka, Tulumish

O'zbek, Qurbon Chaxri unig tarafida jang qilishgan. 1528 yilda Shayboniylar Boburga elchilarni yuborib, uni Hindistondagi g'alabasi bilan tabrikladilar.

Xulosa, qilib aytganda, Boburnoma asarida Shayboniyxonni Shayboqxon deb ataydi. Uning janglari, sarkardalik faoliyati va ijodga ham ko'ngil qo'ygan inson ekanligi ham ta'kidlanadi. Alal oqibatda,

1520-yillarda Bobur shayboniylar bilan yaxshi munosabatlarni o'rnatdi. Boburning o'zi ta'kidlaganidek, 1526-1527 yillarda Hindistonni bosib oladi. 1528-yilda Shayboniylar Boburga elchilarni yuborib, uni Hindistondagi g'alabasi bilan tabriklaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurashid Abdug'afurov. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. Bobur Zahiriddin Muhammad. "Boburnoma". T.: 1990.
3. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Muhammad_Shaybani